

משנה In The סדר The Description Of The Lesson 3-

Source 1¹

תוספתא ²	משנה ¹
א ערב פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתחשך אפי' עני שבישראל לא יאכל עד שיסב. ולא יפחתו לו מארבע כוסות של יין שיש בהן כדי רביעית בין חי בין מזוג בין חדש בין ישן. ר' יהודה אוי' ובלבד שיהא בו טעם יין ומראה.	א ערב פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתחשך אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב. לא יפחתו לו מארבע כוסות של יין אפילו מן התמחוי.

Translation: Mishna: On the eve of Pesach close to Minhah a man must cease from eating until nightfall. Even the poorest man in israel must not eat on the night of Pesach until he reclines; and the Trustees of the local charity should give him not less than four cups of wine, even if he is being supported by the local charity.

Tosefta: . . . Each cup of wine must contain a Revi'is (between 87-150 ml.) whether neat or diluted, whether new wine or old. R. Yehudah says: as long as it tastes and looks like wine.

Source 2

תוספתא	משנה
ב מזוג לו כוס ראשון בית שמאי אוי' מברך על היום ואחר כך מברך על היין שהיום גורם ליין שיבא וכבר קדש היום ועדיין יין לא בא ובית הלל אומי' מברך על היין ואחר כך מברך על היום שהיין גורם לקדושת היום שתאמר. ג דבר אחר: ברכת היין תדירא וברכת היום אינה תדירא והלכה כדברי בית הלל. ד מצוה על אדם לשמח בנוי ובני ביתו ברגל. במה משמחין בין דכתי' ויין ישמח לבב אנוש (תהלים קד, טו). ר' יהודה אוי' נשים בראו להם וקטנים בראו להם.	ב מזוג לו כוס ראשון בית שמאי א' מברך על היום ואחר כך מברך על היין ובית הלל אומי' מברך על היין ואחר כך מברך על היום.

Translation: Mishna: 2. They filled the first cup for him; Beis Shammai maintain: He recites a Bracha for sanctifying the day first, and then recites a Bracha over the wine; while Beis Hillel rule: he recites a Bracha over the wine first, and then recites a a Bracha for sanctifying the day.

Tosefta: 2. They filled the first cup for him; Beis Shammai maintain: He recites a Bracha for sanctifying the day first because without it being a special day, we would not be drinking a cup of wine. Beis Hillel rule: he recites a Bracha over the wine first, and then recites a a Bracha for sanctifying the day because it is the drinking of the wine that causes that the sanctification of the day be declared. 3. Another explanation given by Beis Hillel: the Bracha over wine is recited more regularly during the course of the year. The Halacha follows the opinion of Beis Hillel. 4. It is a Mitzvah to bring joy to your sons and household on a

1. The versions of the משנה are taken from the book: הגדת חז"ל written by Professors Shmuel and Zev Safrai.

הגדה The Origin Of The

holiday. By what means does he bring them joy? Through the drinking of wine as it is written: and wine brings joy to the heart of men (tehillim 104,15). R. Yehudah says: Find a means to bring joy to the women in your household and the children of your household by a manner that is appropriate for each group.

Source 3

תוספתא

ה השמש מכביש בבני מעים ונותן לפני האורחין.
אף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר נירו לכם
ניר ואל תזרעו אל קוצים (ירמיה ד, ג).

משנה

ג הביאו לפניו מטבל בחזרת עד שהוא
מגיע לפרפרת הפת. הביאו לפניו מצה
חזרת וחרוסת (ושני תבשילין) אף על
פי שאין חרוסת מצוה. ר' לעזר ברי' צדוק
א' מצוה ובמקדש מביאין גופו שלפסח.

ט המצה והחזרת והחרוסת אף על פי שאין
חרוסת מצוה. ר' לעזר בי ר' צדוק אומ' מצוה.
במקדש מביאין לפניו גופו של פסח.
י מעשה ואמר להם ר' לעזר ברי' [צדוק] לתגרי
לוד בואו וטלו לכם תבלי מצוה.

Translation: Mishna: They then set the table with food before him. He dips the lettuce before yet he has reached the aftercourse of the bread. They set before him Matzoh, lettuce [hazereth], and haroses and two meat dishes, although the haroses is not compulsory. R. Eleazar son of R. Zadok said: it is compulsory. and in the Second Temple era, they would bring the body of the passover-offering before him.

Tosefta: 5. The waiter dips the meat and leaves them before the guests. Even though it is not a proof but it is a hint from the following verse: For thus says the Lord to the men of Judah and Jerusalem, Break up your fallow ground, and sow not among thorns (Yirmiyahu 4,3); i.e. may the appetizers arouse your appetite for eating teh matzoh later. 9. They bring the table that has on it Matzoh, lettuce and Charoses eben though Charoses is not a Mitzvah. R. Eleazar son of R. Zadok said: it is compulsory. and in the Second Temple era, they would bring the body of the passover-offering before him. 10. An incident occurred in which R. Eleazar announced to the merchants of Lod: come and display your products which we cameat to fulfill the Mitzvos of Pesach.

R. Eleazar son of R. Zadok said: Thus did the grocers¹⁰ cry, 'Come and buy ingredients for your religious requirements.

Source 4

הגדה The Origin Of The

Source 5

הגדה של פסח (מנהג אשכנז)	משנה דפוס ווילנא	משנה
מה נשתנה הלילה הזה מכל	מזוגו לו כוס שני וכאן הבן	ד' מזוגו לו כוס שיני וכן הבן
הלילות שבכל הלילות אנו	שואל אביו ואם אין דעת בבן	שואל אם [אין] דעת בבן
אוכלין חמץ ומצה הלילה הזה	אביו מלמדו מה נשתנה הלילה	אביו מלמדו מה נשתנה
כולו מצה. שבכל הלילות אנו	הזה מכל הלילות שבכל	הלילה הזה מכל הלילות שבכל
אוכלין שאר ירקות הלילה הזה	הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה	אנו מטבילים
מרור. שבכל הלילות אין אנו	הלילה הזה כולו מצה שבכל	אפילו פעם אחת הלילה הזה
מטבילין אפילו פעם אחת	הלילות אנו אוכלין שאר	שבכל הלילות אנו
הלילה הזה שתי פעמים. שבכל	ירקות הלילה הזה מרור שבכל	אוכלים חמץ ומצה הלילה הזה
הלילות אנו אוכלין בין יושבין	הלילות אנו אוכלין בשר עלי	כולו מצה שבכל הלילות אנו
בין מסבין הלילה הזה כולנו	שוקק ומבושל הלילה הזה כולו	אוכלים בשר עלי שלוקק
מסבין.	עלי שבכל הלילות אנו מטבילין	ומבושל הלילה הזה כולו עלי.
	פעם אחת הלילה הזה שתי	לפי דעתו שלבן אביו מלמדו
	פעמים ולפי דעתו של בן אביו	מתחיל בגנות ומסיים בשבח
	מלמדו מתחיל בגנות ומסיים	ודורשים מארמי אבד אבי
	בשבח ודורש מארמי אובד אבי	עד שהוא גומר כל הפרשה.
	עד שיגמור כל הפרשה כולה.	

Translation: Mishna: They fill a second cup for him. At this stage the child questions his father; if the son is unintelligent, his father instructs him to ask: 'why is this night different from all other nights. For on all other nights we dip once, but on this night we dip twice.' For on all other nights we eat leavened and unleavened bread, whereas on this night we eat only unleavened bread; on all other nights we eat meat roast, stewed or boiled, on this night, roast only. On all other nights we dip once, but on this night we dip twice.' and according to the son's intelligence his father instructs him. He commences with shame and concludes with praise; and expounds from 'a wandering aramean was my father' until he completes the whole section.

Mishna Napoli Version: They fill a second cup for him. At this stage the child questions his father; if the son is unintelligent, his father instructs him to ask: 'why is this night different from all other nights. For on all other nights we eat leavened and unleavened bread, whereas on this night we eat only unleavened bread; on all other nights we eat all kinds of herbs, on this night bitter herbs; on all other nights we eat meat roast, stewed or boiled, on this night, roast only. On all other nights we do not dip even once, but on this night we dip twice.' and according to the son's intelligence his father instructs him. He commences with shame and concludes with praise; and expounds from 'a wandering aramean was my father' until he completes the whole section.

Haggadah (Ashkenazic version)- For on all other nights we eat leavened and unleavened bread, whereas on this night we eat only unleavened bread; on all other nights we eat all kinds of herbs, on this night bitter herbs; on all other nights we eat meat roast, stewed or boiled, on this night, roast only. On all other nights we dip once, but on this night we dip twice.' On all other nights, we eat sitting or reclining; on this night we eat only in a reclining position.

משנה	דפוס ווילנא	הגדה של פסח
ה רבן גמליאל או' כל שלא	רבן גמליאל היה אומר כל	רבן גמליאל היה אומר: כל שלא
אמי' שלושה דברים אלו בפסח	שלא אמר שלושה דברים אלו	אמר שלושה דברים אלו בפסח
לא יצא ידי חובתו פסח מצה	לא יצא ידי חובתו בפסח מצה	לא יצא ידי חובתו ואלו הן
ומרורים	ואלו הן פסח מצה ומרור	פסח מצה ומרור.
פסח על שם שפסח המקום	פסח על שום שפסח המקום	פסח שהיו אבותינו אוכלים בזמן
על בתי אבותינו במצרים	על בתי אבותינו במצרים	שבית המקדש היה קים על שום
מרורים על שמררו המצריים	מצה על שום שנגאלו אבותינו	מה? על שום שפסח חקדוש ברוך
את חיי אבותינו במצ'י	ממצרים.	הוא על בתי אבותינו במצרים
מצה על שם [ש]ניגאלו לפיכך	מרור על שום שמררו המצרים	שנאמר: "ואמרתם זבח פסח
אנו חייבים להודות להלל	את חיי אבותינו במצרים.	הוא לה' אשר פסח על בתי בני
לשבח לפאר לרומם לגדל	בכל דור ודור חייב אדם לראות	ישראל במצרים בגפו את
למי שעשה לנו ולאבותינו	את עצמו כאילו הוא יצא	מצרים ואת בתינו הציל ויקד
את כל הניסים האילו	ממצרים שנאמר (שמות יג, ח):	העם וישתחוו" (שמות יב, כז).
והוציאנו מעבדות לחירות	"והגדת לבנך ביום ההוא	מצה זו שאנו אוכלים על שום
ונאמר לפניו הללויה.	לאמר בעבור זה עשה ה' לי	מה? על שום שלא הספיק בצקם
	בצאתי ממצרים".	של אבותינו להחמיץ עד שנגלה
	לפיכך אנחנו חייבין להודות	עליהם מלך מלכי המלכים
	לברך לעלה ולקלס למי שעשה	הקדוש ברוך הוא וגאלם
	לאבותינו ולנו את כל הניסים	שנאמר: "ויאפו את הבצק את
	האלו הוציאנו מעבדות	אשר הוציאו ממצרים עגות מצות
	לחירות מיגון לשמחה ומאבל	כי לא חמץ כי גרשו ממצרים
	ליום טוב ומאפילה לאור גדול	ולא יכלו להתמחמה וגם צדה
	ומשעבוד לגאולה ונאמר	לא עשו להם" (שם יב, טז).
	לפניו הללויה.	מרור זה שאנו אוכלים על שום
		מה? על שום שמררו המצריים
		את חיי אבותינו במצרים
		שנאמר: "וימררו את חייהם
		בעבדה קשה בחמר ובבלבנים
		ובכל עבדה בשדה את כל

Mishnah. R. Gamaliel used to say: whoever does not make mention of these three things on Pesach does not discharge his duty, and these are they: the Pesach-offering, Matzoh, and Marror. The Pesach-offering is sacrificed because the omnipresent passed over the houses of our fathers in Egypt. Marror is eaten because the Egyptians embittered the lives of our fathers in Egypt. Matzoh is eaten because our fathers were redeemed from Egypt. Therefore it is our duty to thank, praise, laud, glorify, exalt, honour, bless, extol, and adore Him who wrought all these miracles for our fathers and ourselves; brought us forth from bondage into freedom, from sorrow into joy, from mourning into festivity, from darkness into great light, and from servitude into redemption. therefore let us say before him, hallelujah!

Mishna Napoli Version: R. Gamaliel used to say: whoever does not make mention of these three things on Pesach does not discharge his duty, and these are they: the Pesach-offering, Matzoh, and Marror. The Pesach offering is sacrificed because the omnipresent passed over the houses of our fathers in Egypt. Matzoh is eaten because our fathers were redeemed from Egypt. Marror is eaten because the Egyptians embittered

The Origin Of The הגדה

the lives of our fathers in Egypt. Therefore it is our duty to thank, praise, laud, glorify, exalt, honour, bless, extol, and adore Him who wrought all these miracles for our fathers and ourselves; brought us forth from bondage into freedom, from sorrow into joy, from mourning into festivity, from darkness into great light, and from servitude into redemption. therefore let us say before him, hallelujah!

Haggadah (Ashkenazic version)- Rabbi Gamliel used to say: Anyone who has not discussed these three things on Passover has not fulfilled his duty, namely: Pesach, the Passover Offering; Matzo, the Unleavened Bread; Maror, the Bitter Herbs. Pesach- Why did our fathers eat the Passover Offering during the period of the Temple? It is because the Holy One, Blessed be He, passed over the houses of our fathers in Egypt, as it is written: "You shall say: It is the Passover offering for the Lord, who passed over the houses of the children in Egypt when he smote the Egyptians and spared our houses. The people knelt and bowed down." Matzo-Why do we eat this matzo? It is because the King of Kings, the Holy one, revealed Himself to our fathers and redeemed them before their dough had time to ferment, as it is written: "They baked the dough which they had brought out of Egypt into unleavened cakes; for they were driven out of Egypt and could not delay, nor had they prepared any provision for their journey." Maror-Why do we eat this bitter herb? It is because the Egyptians embittered the lives of our fathers in Egypt, as it is written: "They made life bitter for them with hard labor, with clay and bricks, and with all kinds of labor in the field; whatever work tasks they performed were backbreaking."

In every generation it is man's duty to regard himself as though he personally had come out of Egypt, as it is written: "You shall tell your son on that day: This is on account of what the Lord did for me when I came out of Egypt." It was not only our fathers whom the Holy One redeemed from slavery; we, too, were redeemed with them, as it is written: "He took us out from there so that He might take us to the land which He had sworn to our fathers."

משנה	תוספתא	הגדה של פסח
ו עד איכן הוא א' בית שמי	ט עד היכן הוא א' בית שמי	
אומרים עד אם הבנים שמחה	אוי עד אם הבנים שמחה.	
ובית הלל עד חלמיש למעינו	ובית הלל אומי עד חלמיש	
מים וחזותם בגאולה. ר' טרפון	למענו מים, וחזותם בגאולה.	אשר גאלנו וגאל את אבותינו
א' אשר גאלנו וגאל את	אמרו בית שמי לבית הלל	ממצרים והגיענו ללילה הזה
אבותינו ממצ' והגיענו הלילה	וכי כבר יצאו שמוכיין	לאכל בו מצה ומרור כן יי
הזה ואינו חזותם ר' עקיבא	יציאת מצרים, אמרו להם	אלהינו ואלהי אבותינו הגיענו
א' כן אלהינו ואלהי אבותינו	בית הלל אפילו הוא ממתין	למועדים ולרגלים אחרים הבאים
גיענו לרגלים הבאים	עד קרות הגבר חרי אילו	לקראתנו לשלום שמחים בבנין
לקראתנו לשלום שמחים	לא יצאו עד שש שעות	עירך וששים בעבודתך ונאכל
בבנין עולם לאוכל מן	ביום, היאך אומר את	שם מן הזבחים ומן הפסחים
הפסחים ומן הזבחים אשר	הגאולה ועדין לא נגאלו.	אשר יגיע דמם על קיר מזבחך
יגיע דמם על קיר מזבחך		לרצון ונודה לך שיר חדש על
לרצון ונודה לך על גאולתנו		גאלתנו ועל פדות נפשנו ברוך
בר' אתה יי גואל ישראל.		אתה הי גאל ישראל.

The Origin Of The הגדה

Translation: Mishna: How many chapters of Hallel does one recite before the meal? Beis Shammai maintain: until 'as a joyous mother of children,'-the first chapter of Hallel, while Beis Hillel say: until 'the flint into a fountain of waters, the first two chapters of Hallel. He then concludes with the closing Bracha of redemption. R. Tarfon used to say: who redeemed us and redeemed our fathers from Egypt. The Bracha began with the regular Bracha formula but it did not end with a closing Bracha. R. Akiva added to the Bracha described by R. Tarfon the following: 'so may the Lord our G-d and the G-d of our fathers allow us to celebrate other holidays and festivals which come towards us, in peace, rejoicing in the rebuilding of Your city and glad in Your service, and there we will partake of the sacrifices and the Korban Pesach, etc. and close with the Bracha Blessed are You, O Lord, who has redeemed the Jewish People.

Tosefta: How many chapters of Hallel does one recite before the meal? Beis Shammai maintain: until 'as a joyous mother of children,'-the first chapter of Hallel, while Beis Hillel say: until 'the flint into a fountain of waters, the first two chapters of Hallel. He then concludes with the closing Bracha of redemption. Beis Shammai challenged Beis Hillel as follows: Had the Jews left on the night of the 15th of Nissan that we should mention that they left joyously? Beis Hillel then responded to Beis Shammai as follows: Even if you stayed up until the rooster crows, you would still not have reached the time of day when the Jews left Egypt was in the sixth hour of the day. So how can you ever recite a Bracha about G-d redeeming the Jews if you try to time your Bracha to when the Jews left Egypt.

Haggadah (Ashkenazic version)- who has redeemed us and our fathers from Egypt and enabled us to reach this night that we may eat matzo and marror. So Lord our G-d and G-d of our fathers, enable us to reach also the forthcoming holidays and festivals in peace, rejoicing in the rebuilding of Zion Your city, and joyful at Your service. There we shall eat of the offerings and Passover sacrifices which will be acceptably placed upon Your altar. We shall sing a new hymn of praise to You for our redemption and for our liberation. Blessed are You, O Lord, who has redeemed Israel.

תוספתא	משנה
	ח מזוג לו כוס שלישי ובירך על מזוגו רביעי גומר את החלל ואומ' עליו ברכת השיר בין הכוסות האילו אם רצה לשתות ישתה בין השלישי לרביעי לא ישתה אין
	מפטירים אחר הפסח אפיקומן ישנו מקצתם יאכלו וכולם [לא] ⁹⁷ יאכלו
יא אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן כגון אגוזין תמרים וקליות.	ר' יוסה א' אם נתנמנמו יאכלו ואם נרדמו לא יאכלו.

Translation: Mishna: They filled the third cup for him. He then recites grace after meals. Over the fourth cup he concludes the Hallel, and recites the grace of song. Between these cups he may drink if he wishes; between the third and the fourth cups, he may not drink.

Tosefta: 11. We may not engage in Afikomon after eating the Korban Pesach or the Matzoh that represents the Korban Pesach such as eating nuts, pomegranates and roasted kernels of grain.